

Jerzy Lewandowski

Osoba Jezusa Chrystusa w Koranie

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 3, 39-58

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jerzy Lewandowski

OSOBA JEZUSA CHRYSZTUSA W KORANIE

Jedną z religii o zasięgu światowym jest islam. Jest to religia głosząca wiarę w jedyne i miłosiernego Boga - Allaha. Religia ta posiada również swoją objawioną przez Boga „Księgę” - Koran.

W tekstach Koranu ukazana jest postać Jezusa Syna Maryi, jako jednego z Posłańców Boga, któremu została powierzona Dobra Nowina, treść objawienia, która została spisana w Ewangelii (al-Ingilu). Ukazanie chrystologii islamskiej rozpoczniemy od ukazania osoby Maryi Matki Jezusa, a następnie dokonamy analizy w sposób chronologiczny wydarzeń z życia Jezusa - od zwiastowania, aż po śmierć i wydarzeń, które po niej nastąpiły.

MARJAM - MARIA

Maria, matka Jezusa ukazuje się w Koranie w aureoli czci. „Mahomet widzi w niej ogniwo łańcucha proroków, który wiąże się z Adamem i sądzi, że dla chrześcijan jest Ona elementem Trójcy Świętej. Koran w trosce o to, by Jezus był potomkiem Mojżesza i Aarona, uważa Marię za siostrę żony Zachariasza i córkę biblijnego Amrana, który stał się Imranem”¹. Koran myli Marię matkę Jezusa z prorokinią Mirjam, gdyż w języku etiopskim i greckim odpowiednikiem obu imion jest Marjam. Koncepcja muzułmańska odnośnie Maryi jest częściowo zbliżona do koncepcji katolickiej. Imię Marjam po dziś dzień bardzo często jest spotykane w społecznościach muzułmańskich. Jest ono jedynym imieniem żeńskim występującym w Kora-

---

¹Gaudefroy-Demombynes, *Narodziny islamu*, Warszawa 1988, s. 302.

nie, a wzmiankowanym tam aż 34 razy, choć oznacza czasami siostrę Mojżesza². Koran jest tekstem świętym, w którym być może najwyraźniej stwierdza się dogmat poczęcia Jezusa i odrzuca z oburzeniem „odrażające pomówienia skierowane przeciwko Maryi-Dziewicy, przypisujące jej wielką niesławę związaną z podejrzeniami o nieprawość z powodu narodzin Syna w stanie panieństwa”³. Autor Koranu broni więc godności, niewinności i dobrego imienia Marii, która wypływa ze szczególnej łaski danej Jej od Boga⁴. Koran podkreśla, iż Bóg specjalnie oczyścił Maryję, przygotowując Ją w ten sposób na nawiedzenia Ducha⁵. O Marii oczekującej Narodzin zapowiedzianego Syna⁶ wiemy, iż udaje się w odległe strony, aby ukryć swój stan. Ukazał się Jej posłaniec Boga w ludzkiej postaci, zapewne chodzi tu o archanioła Gabriela, który przepowiada Marii, iż urodzi „czystego chłopca”⁷. Stanie się to dzięki Bogu, dla którego jest to łatwe. Syn Marii będzie znakiem dla ludzi i miłosierdziem od Boga⁸.

O Marii w Koranie są wiadomości zaczerpnięte głównie z apokryfów, stąd wynikające pewne rozbieżności w faktach i ich interpretacji teologicznej. Widać również niekonsekwencje dotyczące posłannictwa Marii i Jezusa.

ISA-JEZUS

Święta Księga mówi o Jezusie w 15 surach, poświęcając Mu 93 wersety. Mówią o Nim także liczne hadisy tzn. opowiadania tworzące muzułmańską tradycję. Muzułmanie mówią o Jezusie z wielką miłością i szacunkiem, jednak ukazują Jego postać zupełnie inaczej niż teologia katolicka. Postać Jezusa, według Koranu podzielić można na trzy podstawowe działy: dotyczące życia Jezusa, tytułów jakie Koran nadał Jezusowi oraz misji Jezusa.

---

² Tamże s. 302; M. Talbi, *Chrześcijaństwo wiedzie przez islam*, „W drodze” 161:1987, nr 1, s. 51; Sura XIX, 28.

³ Sura IV, 156; XIX, 20; LXVI, 12.

⁴ J. Nosowski, *Teologia Koranu. Wykład systematyczny*, Warszawa 1970, s. 160; Por. Sura V, 75.

⁵ Sura V, 42n.

⁶ Sura III, 44n.

⁷ Sura XIX, 19; czysty - oznacza wg Koranu oczyszczony.

⁸ Sura XIX, 21.

§ 1. Życie Jezusa

W tym paragrafie zajmiemy się ziemskim życiem Jezusa. Życie Jezusa Koran rozpatruje od momentu zwiastowania, omawiając również poczęcie (w zależności od egzegetów można te dwa tematy rozpatrywać razem lub oddzielnie), następnie pokazuje wersję narodzin Jezusa.

1. Zwiastowanie

Historię ziemską Jezusa według Koranu i wiary muzułmańskiej, rozpoczyna zwiastowanie. W tej Świętej Księdze znajdują się dwa opisy zwiastowania, które różnią się od siebie, ale jednocześnie uzupełniają. Pierwszy opis brzmi: „Oto powiedzieli aniołowie: ‘O Mario! Zaprawdę, Bóg wybrał ciebie ponad kobietami światów. O Mario! Bóg zwiastuje ci radosną wieść o Słowie pochodzącym od Niego, którego imię Mesjasz (al-Masih), Jezus (Isa), syn Maryi (ibn Mariam). On będzie wspaniały na tym świecie i życiu ostatecznym, i będzie jednym z przybliżonych’. Ona odpowiedziała: „O Panie mój! Jakże będę miała syna, skoro nie dotknął mnie żaden mężczyzna? Powiedział: ‘Tak będzie! Bóg stwarza to, co chce! Kiedy On decyduje o istnieniu jakiejś rzeczy, to tak mówi: «Bądź!» i to się staje”⁹. Drugi tekst brzmi: „I wspomnij w Księdze Marię! Oto ona oddaliła się od swej rodziny do pewnego miejsca na wschodzie. I oddzieliła się od nich zasłoną. Wtedy posłaliśmy do niej Naszego Ducha i on ukazał się jej jako doskonały człowiek. Powiedziała: ‘Szukam schronienia u Miłosiernego przed tobą, jeśli jesteś bogobojny’. On powiedział: ‘Ja jestem tylko posłańcem twego Pana, aby dać tobie chłopca czystego’. Ona powiedziała: ‘Jakże mogę mieć syna, kiedy nie dotknął mnie żaden śmiertelnik ani też nie byłam występna?’ On powiedział: ‘Tak będzie! Powiedział twój Pan: «To jest dla Mnie łatwe. Uczynimy z niego znak dla ludzi i miłosierdzie pochodzące od Nas. To jest sprawa zdecydowana»”¹⁰.

Widać wyraźnie, iż pierwszy tekst różni się od drugiego w zasadniczej treści. Może zrodzić się pytanie: Kto właściwie ukazał się Marii? Czy anioł - jak mówi tekst pierwszy z sury III, czy też Duch - jak pokazuje tekst z sury XIX? Oba teksty są zgodne co do tego, iż poczęcie Jezusa było cudowne

⁹ Sura III, 42. 45. 47.

¹⁰ Sura XIX, 17-20.

i Maria była dziewicą¹¹. Oba teksty wprowadzają pewną misteryjną atmosferę związaną z poczęciem Jezusa. Różnice są jednak zbyt widoczne. Egzegeci muzułmańscy są jednak zgodni co do tego, iż „w obu fragmentach chodzi w rzeczywistości o jedną i tę samą postać, którą tradycja islamska utożsamia z archaniołem Gabrielem (Dżibril)”¹². Tenże archanioł nazwany jest „Duchem wiernym”¹³. Można więc przyjąć, iż poczęcie Jezusa było zwiastowane Maryi, dziewicy, przez archanioła Gabriela, wysłannika Allaha¹⁴.

2. Poczęcie Jezusa

Idea poczęcia Jezusa przez Maryję nie jest jasna w teologii islamskiej. Jest wiele różnych koncepcji, interpretacji, które powstały dlatego, iż fakty zwiastowania i poczęcia nie są odróżniane w sposób jasny w Koranie. Biorąc pod uwagę dwa teksty mówiące o zwiastowaniu z sury III i XIX, idąc za L. Woronieckim¹⁵, uwzględnimy tylko trzy najbardziej popularne wśród muzułmańskich teologów interpretacje faktu poczęcia przez Maryję Jezusa.

Pierwsza interpretacja przyjmuje aktywny udział archanioła Gabriela w poczęciu Jezusa. Niektórzy utożsamiając zwiastowanie z poczęciem oraz biorąc pod uwagę słowa anioła wypowiedziane do Maryi: „... aby dać tobie chłopca czystego...”¹⁶ i to, iż anioł miał się „ukazać jej (Maryi) jako dosko-

---

¹¹ Por. Sura XIX, 91; LXVI, 12.

¹² Encyclopedie de l'Islam. Leyde-Paris 1975, s. 85: cyt. za: „Communio” 12: 1992 nr 4 s. 67.

¹³ Sura XXVI, 193.

¹⁴ Koran naucza, iż Bóg stworzył aniołów; aniołowie są Jego sługami i zwiastunami Jego rządów nad światem. Anioł jest pierwszym wysłannikiem Boga, który przekazuje drugiemu, Prorokowi, światło objawienia i natchnienia. Bóg stworzył aniołów ze swego czystego świata, nie posługując się żadną materią. Natura ich jest delikatna i subtelna: są to byty mogące przybierać kształty materialne. Aniołowie to niejako duchowa materializacja sił, będących emanacjami Boga, o subtelnej naturze. Aniołowie stworzeni są ze światła. Część z aniołów - cherubiny - stanowi jakby dwór Boga Allaha. Aniołowie spełniają przy ludziach misje jakimi ich obarcza Bóg (Sura XLI, 30). Archanioł Gabriel - to Duch Świętości Zwiastowania. Nazwany jest Mocnym Siłą (saidu quwwa) i Panem Mocy (du mirratin). Gabriel jest tym, który objawił Mahometowi Koran (Sura III, 97). Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 221-224; Nosowski, jw., s. 119-125.

¹⁵ L. Woroniecki, Jezus Chrystus u muzułmanów, w: „Communio” 12: 1992, nr 4, s. 67.

¹⁶ Sura XIX, 19.

nały człowiek”¹⁷, twierdzą, że to właśnie Gabriel jest ojcem Jezusa¹⁸. Druga wersja tej samej interpretacji utożsamiając zwiastowanie z poczęciem podkreśla rolę anioła jako przyczyny instrumentalnej. Miałby on tchnąć w rękaw Maryi, bądź w fałdę jej tuniki, bądź ująć w dłonie jej suknię i sprawić poczęcie Jezusa¹⁹.

Jest to teoria dość ryzykowna, biorąc pod uwagę to, iż Koran broni dziewictwa Maryi, jak również interwencję Boga w poczęcie Jezusa. Duże znaczenie ma także tekst sury XIX: „Tak będzie! Powiedział twój Pan: «To jest dla Mnie łatwe»”²⁰, dochodzimy do wniosku, iż nie można wziąć pod uwagę aktywnej interwencji anioła, o czym świadczy także fakt, iż anioł jest istotą duchową stworzoną ze światła²¹.

Druga opinia rozgranicza zwiastowanie i poczęcie, gdyż jak twierdzi, tylko to może pokazać właściwą perspektywę. Odrzuca się w tej teorii jakikolwiek udział anioła w poczęciu Jezusa. Biorąc pod uwagę następujący tekst Koranu: „My tchnęliśmy w nią nieco z Naszego Ducha”²², podkreśla się określenie „nieco (min) z Naszego Ducha”, wskazuje, iż w tekstach mówiących o zwiastowaniu nie występuje ta partykuła cząstkowa lub przyimek. Wnioskiem tej koncepcji jest to, iż Jezus począł się „z Ducha”. Każdego człowieka powołuje do życia tchnienie Boże (ruh), ale Jezusa powołało do życia tchnienie mocniejsze, bo Ducha Świętego (ruh al-kudus)²³.

Trzecia propozycja, ciesząca się największą popularnością wśród egzegetów Koranu podkreśla jeszcze inny aspekt poczęcia Jezusa. Poczęcie ukazuje ona jako wynik boskiego dekretu. Potwierdzają to zdania z Koranu: „Bóg stwarza to co chce...”²⁴ i „...kiedy On postanowi jakąś rzecz, to tylko mówi: <Bądź> i ona jest”²⁵. Te dwa wiersze zgadzają się z całą logiką Świę-

¹⁷ Sura XIX, 17.

¹⁸ Por. H. Michaud, *Jesus selon le Coran*. Cahiers théologiques 46. Paris, s. 20: cyt. za „Communio” 12: 1992, nr 4, s. 67.

¹⁹ Por. R. Arnaldez, *Jesus, Fils de Marie, prophete de l’islam*, Paris 1980, s. 106: cyt. za „Communio” 12: 1992, nr 4, s. 67.

²⁰ Sura XIX, 21.

²¹ Gaudefroy-Demombynes, *iw.*, s. 221-224.

²² Sura XXI, 91; LXI, 12.

²³ Gaudefroy-Demombynes, *iw.*, s. 304.

²⁴ Sura III, 47.

²⁵ Sura XIX, 35.

tej Księgi, która nie ma wątpliwości, że Jezus został stworzony. Słowa: „Jezus jest u Boga jak Adam: On stworzył go z prochu...”²⁶ wskazują jeszcze dobitniej tę teorię. Koran pragnie przeprowadzić tezę, iż Jezus jest stworzeniem Bożym tak jak pierwszy Adam, a więc nie może być Synem Bożym²⁷.

Można więc na podstawie tych trzech podstawowych koncepcji przyjąć ostatecznie następującą tezę: wiara muzułmańska wyznaje dziewicze poczęcie Jezusa, dzięki boskiej decyzji, powołującej do istnienia Syna Maryi, tak jak inne byty stworzone²⁸.

3. Narodziny

Koran zawiera jeden tylko tekst mówiący o narodzeniu Jezusa: „I poczęła go, i oddaliła się z nim w dalekie miejsce. I doprowadziły ją bóle porodowe do pnia drzewa palmowego. I powiedziała: ‘Obym była umarła przedtem; obym była całkowicie zapomniana!’ Wtedy będące u jej stóp dziecko zawołało do niej: ‘Nie smuć się! Twój Pan umieścił u twych stóp strumyk. Potrząśnij ku sobie pień palmy, ona ci zrzuci świeże, dojrzałe daktyle. Jedz, pij i daj oczom ochłodę’”²⁹ Wydarzenia przedstawione przez Świętą Księgę usytuowane są w naturze i odbywają się bez świadków. Odnaleźć można w tym stwierdzeniu Autora Koranu zarówno wyrażenia mogące świadczyć o zwykłych narodzinach Jezusa, jak słowa „I doprowadziły ją bóle porodowe...”³⁰, oraz wskazujące na jakieś wydarzenie nadzwyczajne: mimo, że Maria przebywała na pustyni to „Pan umieścił u jej stóp strumyk ..., pień palmy zrzuci (Marii) świeże, dojrzałe daktyle”³¹. Tradycja muzułmańska usunięcie od świata i pień palmy uznaje jako wspomnienie ucieczki do Egiptu występującej w wersji chrześcijańskiej. Wersja muzułmańska przyswoiła sobie ten fakt do tego stopnia, iż według jej autorów Jezus rodzi się w Egipcie³². Dalsza część zacytowanego już fragmentu Koranu ukazuje,

---

²⁶ Sura III, 59.

²⁷ Nosowski, jw., s. 153.

²⁸ Michaud, jw., s. 24.

²⁹ Sura XIX, 22-26.

³⁰ Sura XIX, 24.

³¹ Sura XIX, 24-25.

³² Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 304.

iż Jezus od momentu narodzenia jest broniony przez Boga przed atakami Szatana: „Nie narodził się ani jeden syn Adamowy, który nie byłby dotknięty przez demona w momencie narodzin. Ten kogo dotknął demon wydawał okrzyk. Jedyny wyjątek czyniony był dla Marii i jej syna”³³. Faktem nadzwyczajnym jest również to, że Jezus zaraz po narodzeniu zaczyna mówić. To właśnie Jezus zwraca uwagę Marii na strumyk, który Allah umieścił u jej stóp oraz na palmę i świeże owoce. W następnych wersach tej samej sury, Jezus będzie mówił do ludzi, którzy oskarżają Marię: „Uczyliś rzecz niesłychaną! O siostrzo Aarona! Twój ojciec nie był złym człowiekiem i matka twoja nie była występna”³⁴. Będzie mówił do nich jak prawdziwy muzułmanin, stwierdzając: „Zaprawdę, ja jestem sługą Boga (Allaha)”³⁵ oraz „Zaprawdę, Bóg jest moim Panem i waszym Panem! Czujcie Go! To jest droga prosta!”³⁶ To zachowanie i mowa Jezusa wskazują na szczególną interwencję Allaha w życie Maryi i Jezusa.

Podsumowując należy stwierdzić, że islam głosi szczególny charakter towarzyszący narodzinom Jezusa. Nie wskazuje to na jego inne pochodzenie, lecz na jego szczególną rolę jaką miał pełnić - miał być prorokiem Boga Allaha.

§ 2. Tytuły Jezusa występujące w Koranie

Aby dokładniej zrozumieć postać Jezusa i Jego miejsce w Koranie, musimy przyjrzeć się tytułom, którymi Święta Księga obdarza Jezusa. Jak wiadomo imię na wschodzie ma bardzo duże znaczenie i wiąże się je z rzeczywistością. Przez analizę tytułów nadanych Jezusowi chcemy pokazać Jego osobę rozumianą w całej teologii Koranu i w tradycji muzułmańskiej.

1. Jezus - Syn Maryi

Tytuł ten występuje najczęściej w Koranie, bo aż 78 razy. Rozróżnia się dwie formy tego tytułu: Isa Ibn Maryam - Jezus Syn Maryi³⁷ (61 razy) i Ibn

³³ D. Masson, *Le Coran et la revelation judeo-chretienne*, Paris 1958, s. 315, cyt. za „Communio” 12:1992, nr 4, s. 69.

³⁴ Sura XIX, 27-28.

³⁵ Sura XIX, 30.

³⁶ Sura XIX, 36.

³⁷ Sura XIX, 34; IV, 171; V, 110. 112. 114. 115.

Maryam - Syn Maryi³⁸ (17 razy). Tytuł Ibn Maryam występuje także w połączeniu z innymi tytułami nadanymi Jezusowi. Zastanawiające jest, iż wskazuje on na kobietę - matkę Jezusa Marię, podczas gdy dzieci z ludów wschodnich, tak więc i u Arabów, przypisywane są linii ojca. Wydaje się, że chodzi tu o wskazanie na człowieczeństwo Jezusa, mimo nadzwyczajnej natury zwiastowania i narodzin. Może również chodzić o zaznaczenie faktu, że Jezus nie miał ojca³⁹. Tytuł ten może również, jak twierdzą niektórzy egzegeci, pokazywać to, że Syn Maryi nie jest Synem Bożym. „Bóg, nazywając Jezusa tym imieniem, zaprzecza temu, co deformatorzy Boga, którymi są chrześcijanie, mówią o Mesjaszu, przypisując mu synostwo boże”⁴⁰. Tytuł ten zaprzecza również fałszywym oskarżeniom Żydów przeciwko Maryi i jej synowi Jezusowi. Żydzi mówili: „O Mario! Uczyniłaś rzecz niesłychaną! O siostrzo Aarona! Twój ojciec nie był złym człowiekiem i matka twoja nie była występna”⁴¹. Autor Koranu potępia tych ludzi „za ich niewiarę, i za to, że powiedzieli przeciw Marii kalumnię straszną”⁴².

2. Jezus - Mesjasz

Drugim tytułem używanym często w Świętej Księdze jest Masih - Mesjasz. Występuje on 11 razy w stosunku do Jezusa w całym Koranie. Arabski termin al-Masih oznacza „Namaszczony”, co odpowiada ściśle aramejskiemu Meshikha czy hebrajskiemu Mashiah, w języku greckim zaś określeniu Christos. „Komentatorzy Koranu znajdują dla tego słowa właściwą etymologię arabską od rdzenia *msh* - ‘dotykać’. Ta istota, którą boskie dotknięcie oczyściło z wszelkiej winy i która otrzymała boską opiekę, *barakę*”⁴³. U autorów arabskich znajdujemy podwójną interpretację tego terminu w odniesieniu do Jezusa.

---

³⁸ Sura XIX, 34; IV, 171; V, 110. 112. 114. 115.

³⁹ Por. Sura V, 17. 72; XXIII, 50.

⁴⁰ Por. Arnaldez, jw., s. 87-90.

⁴¹ Tamże, s. 87

⁴² Sura XIX, 27-28.

⁴³ Gaudefroy-Demombynes, jw., s.307

W pierwszym, pasywnym sensie, Jezus jest Masih⁴⁴:

- ponieważ był namaszczony błogosławieństwem i łaską
- ponieważ od samego momentu narodzin był chroniony przed Szatanem
- ponieważ był w szczególny sposób namaszczony w Adamie, przed poczęciem się w Maryi.

W sensie aktywnym zaś:

- ponieważ namaszczał oczy niewidomym, by im przywrócić wzrok⁴⁵
- ponieważ namaszczał chorych, by ich uleczyć⁴⁶
- ponieważ używał do namaszczenia świętych olejów⁴⁷.

Gdybyśmy dołączyli do tego jeszcze następującą interpretację: „Bóg namaścił go, to znaczy zachował go od jakiegokolwiek grzechu”⁴⁸ i jeśli zauważymy iż tytuł al-Masih nadany został Jezusowi od chwili narodzin: „Bóg zwiastuje ci radosną wieść o Słowie pochodzącym od Niego, którego imię Mesjasz, Jezus, syn Marii”⁴⁹, aż do chwili śmierci: „zabiliśmy Mesjasza, Jezusa, syna Marii”⁵⁰ oraz podkreślimy to, iż tylko Jezus jest określany w Koranie w taki sposób, może nam się wydawać, że jest On kimś niezwykłym, posiadającym cechy boskie. Jednak Koran i teologia muzułmańska odkrywają inny aspekt Jezusa-Mesjasza, który podkreśla wyłącznie to, iż Mesjasz jest jedynie wysłannikiem Allaha⁵¹. Padają nawet słowa: „Nie uwierzyli ci, którzy powiedzieli: ‘zaprawdę, Bóg - to Mesjasz, syn Marii’”⁵². Autor Koranu wyraźnie zaprzecza tu mesjanizmowi Jezusa w rozumieniu chrześcijańskim. Autor Świętej Księgi raz jeszcze polemizuje z chrześcijanami: „Żydzi powiedzieli: Uzjar (Ezdrasz) jest synem Boga. A chrześcijanie powiedzieli: Mesjasz jest synem Boga. Takie są słowa wypowiedziane ich ustami. Oni naśladują tych, którzy przedtem nie wierzyli. Niech zwalczy ich Bóg! Jakże oni są przewrotni! Oni wzięli swoich uczonych w piśmie i swoich mnichów za panów, poza Bogiem, i Mesjasza, syna Marii. A rozkazano

⁴⁴ Woroniecki, jw., s. 71.

⁴⁵ Sura V, 110.

⁴⁶ Sura III, 49.

⁴⁷ Por. Michaud, jw., s.49; Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 307n.

⁴⁸ Michaud, jw., s.48.

⁴⁹ Sura III, 45.

⁵⁰ Sura IV, 157.

⁵¹ Sura IV, 171.

⁵² Sura V, 72.

im przecież czcić Boga Jedyne. Nie ma Boga, jak tylko On! Jakże On bardziej godny jest chwały aniżeli to, co oni Jemu dodają jako współtowarzysze!”⁵³. W tej wypowiedzi Koran zaprzecza Synostwu Bożemu Jezusa. Syn Maryi był jednym z tych, z którymi Bóg zawarł przymierze: „I oto uczyniliśmy przymierze z prorokami: z Noem, Abrahamem i Mojżeszem, z Jezusem, synem Marii...”⁵⁴. Otrzymał On objawienie oraz polecenie, aby zachował prawdę przeciw wierzeniom bałwochwalców⁵⁵. Jezus przedstawiony jest jako przykład dla ludu, ale jest On tylko Sługą Boga: „On jest tylko sługą, którego obdarzyliśmy dobrocią i którego uczyniliśmy przykładem dla synów Izraela”⁵⁶. Są również teksty w Koranie przeczące istnieniu Trójcy Świętej: „Wierzcie więc w Boga - Allah - to tylko jeden Bóg! On jest nazbyt wyniosły, by mieć syna! Do Niego należy to, co jest na niebiosach, i to, co jest na ziemi”⁵⁷. Widać w tym tekście podkreślenie swoistego mono-teizmu, nie dopuszczające jakiegokolwiek troistości w Bogu. Ludzie, którzy wierzą, że Allah jest Mesjaszem, Synem Maryi lub, że Jezus jest synem Allaha, nazywani są w Koranie „niewiernymi”⁵⁸ i „głupimi”⁵⁹. Nic boskiego nie istnieje poza Allahem i Allah, jeżeli chce, może zgubić Mesjasza i jego Matkę⁶⁰.

Tak więc Jezus - Mesjasz (al Masih) islamu jest jedynie w jakiś sposób „namaszczone”, ale nie jest niczym więcej niż prostym stworzeniem⁶¹, z pewnością wybranym jakoś przez Boga Allaha, ale mimo wszystko stworzeniem. Koran głosi, że Jezus nie jest Mesjaszem w rozumieniu chrześcijan, który już przybył, ani nie jest Mesjaszem w rozumieniu Żydów, który ma przybyć⁶².

---

⁵³ Sura IX, 30n.

⁵⁴ Sura XXXIII, 7.

⁵⁵ Por. Sura XLII, 13.

⁵⁶ Sura XLIII, 59.

⁵⁷ Sura IV, 171; por. Sura V, 73-73.

⁵⁸ Sura V, 17.

⁵⁹ Sura IX, 30.

⁶⁰ Por. M. Talbi, *Le christianisme vu par l'islam. Se comprendre* 86/04, s. 5, cyt. za „Communio” 12: 1992, nr 4, s. 71.

⁶¹ Por. Sura III, 59.

⁶² Por. Michaud, jw., s. 50.

3. Jezus - Słowo

Koran określa Jezusa w ten sposób czterokrotnie, używając jednak dwóch różnych terminów. W jednym przypadku występuje arabski wyraz *qawlun*: „To jest Jezus, syn Marii, Słowo Prawdy...”⁶³, w trzech przypadkach *kalimatun*: „O Mario! Bóg zwiastuje ci radosną wieść o Słowie pochodzącym od Niego, którego imię Mesjasz, syn Marii”⁶⁴. Termin *qawlun* oznacza po prostu słowo, natomiast terminowi *kalimatun* nadaje się znaczenie teologiczne⁶⁵. Komentatorzy podkreślają fakt, że Jezus nie jest nazywany w Koranie słowem Allaha, lecz słowem pochodzącym od Allaha (min). Tak określa Jezusa sura III i jest to przeważający argument. Wprawdzie fragment z sury IV określa Jezusa jako „Jego (Allaha) Słowo”⁶⁶, lecz egzegeci wyjaśniają, że Koran wyraża tutaj jedynie dekret Boga, sprawiający poczęcie Jezusa. Jezus pozostaje tym, który był stworzony przez boskie „Bądź”⁶⁷, ale nie jest tym „Bądź”. Wyrażenie „Bądź” włożone jest w usta Allaha w momencie stwarzania Jezusa, aby nie było wątpliwości, że Jezus jest stworzeniem. Takim właśnie duchem są przepelnione wszystkie interpretacje mówiące o Jezusie - Słowie (*kalimatun*). Koran nazwał Jezusa Słowem zdaniem Michauda, ponieważ:

- jest wypełnieniem stwórczego słowa Boga, wypowiedzianego w chwili poczęcia,
- jest prorokiem zapowiedzianym przez słowo Boga, otrzymane i przepowiedane przez wcześniejszych proroków,
- mówi w imieniu Boga i prowadzi w ten sposób ludzi drogą prawa,
- jest w swej osobie ‘dobrą nowiną’⁶⁸.

⁶³ Sura XIX, 34.

⁶⁴ Sura III, 45; por. Sura IV, 171; III, 39.

⁶⁵ W liczbie pojedynczej oznacza ono słowo Boga, które nie powinno i nie może być zmienione. Natomiast w liczbie mnogiej oznacza niezliczone decyzje i wyroki Boże. Michaud, jw., s. 50.

⁶⁶ „...Jezus, syn Marii, jest tylko posłańcem Boga i Jego Słowem ...”. Sura IV, 171.

⁶⁷ Por. Sura III, 47.

⁶⁸ Michaud, jw., s. 39-40.

4. Jezus - Sługa Boży

Abd Allah - Sługa Boży - to następny tytuł Jezusa występujący w Koranie. Arabski termin *abd* znaczy w sensie dosłownym „niewolnik”, a sensie teologicznym (naturalnie według teologii islamskiej) „człowiek” lub „stworzenie Boże”. Bardzo ważny jest fakt, że Jezus już w kołysce nazywa siebie Sługą Allaha: „On powiedział: ‘Zaprawdę, ja jestem sługą Boga! On dał mi Księgę i uczyni mnie prorokiem’⁶⁹. W następnym fragmencie Jezus pokazany jest jako przykład dla ludu, choć jest tylko sługą Allaha: „On jest tylko sługą, którego obdarzyliśmy dobrocią i którego uczyniliśmy przykładem dla synów Izraela”⁷⁰. Trzeci tekst wynosi Jezusa jakby do poziomu aniołów: „Mesjasz nie będzie zbyt dumny, by być sługą Boga, tak jak nie są dumni ci aniołowie, którzy są blisko dopuszczeni”⁷¹. Jednak i w tym fragmencie, choć umieszcza się Jezusa na poziomie aniołów, to i tak pozostaje On na poziomie stworzenia tak jak aniołowie. Jezus jest nazwany Sługą Boga, ale jedynie w sensie tego, który głosi Słowa Boże, a nie jako ktoś równy Bogu Allahowi. Ale same określenia w odniesieniu do Niego wskazują zawsze na stworzenie czy to ziemskie czy anielskie. Oznacza to, iż Jezusa - Sługę Bożego dzieli duży dystans od jedynego Boga Allaha, gdyż jest On tylko stworzeniem Bożym, który powstał z woli Bożego „Bądź”⁷².

5. Wysłannik i Prorok Boga

Tytułem „wysłannik Boga” nazywa Koran Jezusa trzy razy⁷³. Oprócz tego określenia Jezus nazwany jest przez samego Allaha „mój wysłannik”⁷⁴. Również występuje tytuł „wysłannik”⁷⁵, jak i „wysłannik do synów Izraela”⁷⁶. Wszystkie te określenia wskazują, iż tytuł „wysłannik” Koran przy-

---

⁶⁹ Sura XIX, 30.

⁷⁰ Sura XLIII, 59.

⁷¹ Sura IV, 172.

⁷² Por. Sura III, 47.

⁷³ Por. Sura IV, 157. 170; LXI, 6.

⁷⁴ Por. Sura V, 111.

⁷⁵ Por. Sura III, 53.

⁷⁶ Por. Sura III, 49.

znaje Jezusowi stawiając Go zarazem wyżej w hierarchii wysłanników Boga Allaha. Święta Księga czyni jakby hierarchię wysłanników i ustawia Jezusa przed wieloma innymi. „Mahomet stawia Jezusa dużo wyżej ponad sobą samym, w ogóle ponad ludzkością...”⁷⁷. Jednakże Koran zdecydowanie najwyższe miejsce wśród wysłanników, posłańców Allaha przyznaje Mahometowi: „On (Allah) jest Tym, który wysłał Swojego Posłańca z drogą prostą i religią prawdy, aby uczynić ją widoczną ponad wszystkie religie ...”⁷⁸. Komentatorzy podkreślają, iż Mahomet jest ponad wszystkim i wszystkimi.

Jezus nazwany jest również Prorokiem Boga: „I oto uczyniliśmy przymierze z prorokami: z Noem, Abrahamem, Mojżeszem, z Jezusem, synem Marii...”⁷⁹. Jak wskazuje przytoczony tekst, Jezus jest prorokiem tak jak Noe, Abraham i Mojżesz. Jednak Koran stawia Mahometa na czele tych proroków, gdyż jest On „... Posłańcem Boga i pieczęcią proroków”⁸⁰. Mahomet jest ostatnim natchnionym przez Boga, jest tym który realizuje poprzednie objawienia.

§ 3. Misja Jezusa

Każdy prorok, czy wysłannik Boga ma do spełnienia określoną funkcję czy zadanie. W tej części zajmiemy się zadaniami jakie Koran przypisuje Jezusowi, do których należą cuda i posłannictwo głoszenia Ewangelii.

1. Cuda

Koran zapoznaje nas z posłannictwem Jezusa: „A kiedy przyszedł Jezus z jawnymi dowodami, powiedział: ‘Przyszedłem do was z mądrością i wyjaśnię wam nieco z tego, w czym się różnicie’”⁸¹. Świadectwem są wtedy dowody, które - jeden po drugim - przynieśli wyznawcy Boga oraz mądrość, czyli zdolność odróżniania dobra od zła. Sam Mahomet stawia Jezusa wyżej siebie, gdyż Jezus miał moc czynienia cudów⁸². Koran wylicza cztery cuda spełnione przez

⁷⁷ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 306.

⁷⁸ Sura IX, 53.

⁷⁹ Sura XXXIII, 7.

⁸⁰ Sura XXXIII, 40.

⁸¹ Sura XLIII, 63.

⁸² Por. Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 306.

Jezusa. Jezus będąc jeszcze małym dzieckiem czyni z gliny postać ptaka, następnie tchnie w niego życie i figurka staje się ptakiem: „Ja stworzę wam z gliny postać ptaka i tchnę w niego, i on stanie się ptakiem”⁸³. Koran opisuje również uzdrowienie niewidomego od urodzenia i trędowatego: „Ja uzdrowię chorego i trędowatego...”⁸⁴. Jak również wskrzeszenie zmarłego⁸⁵. Najwięcej miejsca w Koranie zajmuje cud „zastawionego stołu”. Tekst Koranu, że apostołowie powiedzieli: „O Jezusie, synu Marii! Czyż Twój Pan może zesłać na nas z nieba stół zastawiony?” ...Powiedział Jezus, syn Marii: „O Boże, Panie nasz! Ześlij nam z nieba stół zastawiony! To będzie dla nas święto - dla pierwszego z nas i dla ostatniego - i będzie znakiem od Ciebie...Powiedział Bóg: Zaprawdę, Ja wam go ześlę. A kto z was potem pozostanie niewiernym, to Ja, zaprawdę ukarzę go taką karą, jaką nie karałem nikogo z żadnego z dziadów”⁸⁶. Koran na tym poprzestaje; natomiast tradycja lepiej jest poinformowana: stół zstąpił: Jezus wymawia formułę: „W imię Boga...”, i podnosi płótno, które go przykrywa. Na stole jest ryba z rusztu, bez łusek i ości, obficie polana tłuszczem; przy jej głowie jest sól, a przy ogonie ocet, dokoła wszystkie rodzaje jarzyn, w tej liczbie pory, i pięć chlebów zależnie od wersji, z oliwą lub miodem, lub masłem, lub serem, lub też z suszonym mięsem⁸⁷.

Opowiadania o cudach występują w dwóch wersjach różniących się od siebie. Pierwsza przekazywana jest w pierwszej osobie - to Jezus mówi do synów Izraela; w drugiej Allah zwraca się do Jezusa. Obie wersje zgadzają się z tym, iż Jezus uczynił te cuda za zezwoleniem Allaha. Jezus nie mógł nic sam z siebie działać, gdyż był całkowicie zależny od Boga. W tej zależności islam widzi niższość Jezusa wobec Allaha.

2. Ewangelia

Jednym z najważniejszych celów misji Jezusa było przyniesienie Ewangelii. Allah mówi: „...i posłaliśmy w ślad za nimi Jezusa, syna Marii, i daliśmy Mu Ewangelię...”⁸⁸. „Chrześcijanie winni postępować według tej Ewangelii,

⁸³ Sura III, 49; por. Sura V, 112.

⁸⁴ Sura III, 49; por. Sura V, 110.

⁸⁵ Sura III, 49.

⁸⁶ Sura V, 112, 114-115.

⁸⁷ Gaudefroy-Demombynes, jw., s.307.

⁸⁸ Sura LVII, 27.

jeśli chcą być zbawieni - i to jest prototyp Koranu”⁸⁹. Sam Koran wymienia Ewangelię 12 razy i umieszcza ją w linii pisanego objawienia, przyniesionego przez proroków, gdzie każde z objawień wcześniejszych potwierdzone jest przez następne i gdzie Koran pozostaje szczytem objawienia⁹⁰. Dla muzułmanów kryterium wszelkiej prawdy jest Koran - również odnośnie Ewangelii. Ten fakt sprawia, że islamici pod nazwą Ewangelia nie rozumieją czterech Ewangelii kanonicznych czy NT, ale tylko to co jest w tekstach chrześcijańskich zgodne z Koranem. Według islamu istnieje Ewangelia fałszywa, będąca Ewangelią chrześcijan, oraz Ewangelia prawdziwa „zgodna z Koranem”⁹¹. Istotę Ewangelii Jezusa Świętego Księga wyraża w następujących słowach: „Zaprawdę, Bóg jest moim Panem i waszym Panem! Czciecie Go! To jest droga prosta”⁹². To jest cel podstawowy Ewangelii. Muzułmanie dodają jeszcze, iż Jezus przepowiedział w Ewangelii przyjście proroka, którym miał być Mahomet. Jezus głosi w Ewangelii: „O synowie Izraela! Jestem wysłany od Boga do was, aby potwierdzić prawdziwość tego, co przede mną było zesłane w Torze, i zwiastować Posłańca, który przyjdzie po mnie, a którego imię - Ahmad!”⁹³. Muzułmanie odwołują się przy tym do tekstu ewangelicznego, gdzie Jezus zapowiada przyjście Parakleta. Tym Parakletem miał być Mahomet. Imię Ahmad i Mahomet wywodzą się z tego samego rdzenia *hmd*, można więc ewentualnie dopatrywać się Mahometa w Ahmedzie. Pewna teoria, mało popularna wśród teologów islamu głosi iż „Muhammad”, ‘Wysławiany’, upragniony, oczekiwany, było przezwiskiem, jakie Mahomed przybrał w Medynie, aby podkreślić swoją rolę jako tego, który potwierdza dawniejsze objawienia”⁹⁴. Obecnie większość przyjmuje teorię o błędnym tłumaczeniu słowa Parakletos na język arabski⁹⁵. Wydaje się, że ta druga koncepcja jest bardziej możliwa do przyjęcia w teologii Świętej Księgi.

⁸⁹ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 310.

⁹⁰ Por. Sura XXXV, 24-35; III, 23-24.

⁹¹ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 310.

⁹² Sura XIX, 36.

⁹³ Sura LXI, 6.

⁹⁴ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 310.

⁹⁵ W XII wieku powstała teoria dopatrująca się w tym złym odczytaniu słowa parakletos, błędnego przetłumaczenia słowa parakletos i paricletos (tzn. nienaganny, słynny, święty), tłumaczonych na arabski jako ahmed. Szkielet spółgłoskowy tych dwóch wyrazów jest identyczny: preltis, a różnią się one jedynie samogłoskami. Por. Talbi, jw., s. 7.

§ 4. Ostatnie wydarzenia z życia Jezusa

W poprzednim paragrafie ukazaliśmy posłannictwo Jezusa względem Żydów. W tym paragrafie przeanalizujemy wydarzenia z ostatnich chwil życia Jezusa. Chodzi tu o problem ukrzyżowania, zmartwychwstania, a także sądu ostatecznego.

1. Ukrzyżowanie

W Koranie odnajdujemy tekst mówiący wprost o ukrzyżowaniu Jezusa: „...zabiliśmy Mesjasza, Jezusa, syna Marii, posłańca Boga - podczas gdy oni ani Go nie zabili, ani Go nie ukrzyżowali, tylko im się tak zdawało...”⁹⁶. Słowa arabskie *walakin chubbin lahum* można odczytać na dwa różne sposoby:

- ale on im się takim wydawał lub
- ale to im się tak zdawało.

Tekst Koranu nie czyni rozstrzygnięcia. Bazując na Świętej Księdze możemy stwierdzić, iż Żydzi wierzyli, że widzą Jezusa ukrzyżowanego, ale albo widzieli sobowtóra, który nie był w rzeczywistości Jezusem, albo to wszystko co widzieli, było jednym wielkim złudzeniem. Tak więc, według Koranu Jezus nie umarł na krzyżu. Tradycja muzułmańska rozwinęła werset mówiący o śmierci Jezusa, twierdząc, że na krzyżu rzeczywiście znajdował się jakiś człowiek, lecz był to sobowtór Jezusa. Tradycja ma jednak problem z ustaleniem kim ten człowiek był. Jedni twierdzą, iż był to ten, który wydał Jezusa Żydom, a na którego Bóg jakby zesłał podobieństwo do Chrystusa⁹⁷. Według innych był to Szymon Cyrenejczyk⁹⁸. Istnieje jeszcze teoria, w której głosi się, iż Bóg nadał postać Jezusa wszystkim, którzy go otaczali i jeden z nich umarł na krzyżu⁹⁹. Wydaje się jednak, że ścisłe określenie osoby, która umarła na krzyżu zamiast Jezusa jest niemożliwe i chyba nie odgrywa to w islamie zbyt dużej roli. Pewna grupa egzegetów, zwłaszcza komentatorzy izmaelscy, twierdzą, że Jezus rzeczywiście umarł na krzyżu. Grupa tych egzegetów przytacza pewien werset z sury IV mówiący: „I nie mówcie na tych, którzy zostali zabici na drodze Boga: 'Umarli!' Przeciwnie, oni są ży-

⁹⁶ Sura IV, 157.

⁹⁷ Por. Michaud, jw., s. 65.

⁹⁸ Por. Arnaldez, jw., s. 192.

⁹⁹ Por. Michaud, jw., s. 65-66.

jący!” twierdząc, iż nie jest to niezgodne z teologią Koranu. Jezus byłby właśnie jednym z tych zabitych „na drodze Allaha”¹⁰⁰. Głoszą oni również teorię mówiącą o tym, że Żydzi w rzeczywistości ukrzyżowali jedynie ciało Jezusa, podczas gdy jego dusza pozostała żywa. Jednak ta interpretacja nie znajduje większego uzasadnienia. Można więc powiedzieć, iż Święta Księga głosi odrzucenie ukrzyżowania Jezusa i jest to na pewno zgodne z całą teologią muzułmańską.

2. Zmartwychwstanie i wywyższenie

Ewangelie kanoniczne po śmierci Jezusa na krzyżu opisują zmartwychwstanie i wniebowstąpienie Jezusa. Koran mówi również o tych wydarzeniach, ale zupełnie inaczej. Przede wszystkim skoro Koran głosi tylko pozorną śmierć Jezusa na krzyżu, nie potrzebuje więc zmartwychwstania. „Jezus nie mógł umrzeć skoro ukazywał się swoim uczniom, a skoro nie mógł umrzeć, nie mógł też zmartwychwstać”¹⁰¹. Większość egzegetów jest zdania, iż gdy w Koranie jest mowa o Jezusie i zmartwychwstaniu, to chodzi zawsze o zmartwychwstanie wszystkich ludzi na końcu czasów¹⁰². Zanim nastąpi powszechne zmartwychwstanie będzie miało miejsce wywyższenie Jezusa. Święta Księga mówi o tym wydarzeniu w następujący sposób: „O Jezusie! Oto Ja powołam ciebie i wyniosę ku Sobie, oczyszczając cię od tych, którzy nie uwierzyli...”¹⁰³, jak również: „Wyniósł Go Bóg do siebie”¹⁰⁴. Trudno na podstawie tych dwóch wersetów określić, czy Jezus ma być wywyższony żywy czy też po śmierci? Akcentując fakt, że Jezus nie poniósł śmierci na krzyżu, należałoby przyjąć Jego wywyższenie bez wcześniejszej śmierci. Egzegeci poddając analizie terminologię użytą w tych dwóch surach (czasowniki: *rafa'a*¹⁰⁵ i *tawaffa*¹⁰⁶), twierdzą, że pierwszy

¹⁰⁰ Por. Arnaldez, jw., s. 192.

¹⁰¹ Nosowski, jw., s. 154.

¹⁰² Por. Michaud, jw., s. 67.

¹⁰³ Sura III, 53.

¹⁰⁴ Sura IV, 157n.

¹⁰⁵ Czasownik ten oznacza wywyższenie Jezusa. W Koranie występuje 29 razy i zwykle znaczy: wynieść, wywyższyć, podnieść w górę.

¹⁰⁶ Czasownik ten tłumaczy się jako przywołanie do siebie, przypomnienie o sobie.

z nich używany jest w stosunku do osoby Jezusa w znaczeniu „wynieść wobec Boga”¹⁰⁷, natomiast drugi oznacza błogosławioną śmierć, powrót do Boga po wieczną zapłatę, jak również „przywołanie dusz zastygłych we śnie przez Boga do przebaczenia”¹⁰⁸.

Tradycja często podaje sprzeczne interpretacje, jak na przykład: ”Bóg odebrał Mu życie, następnie wywyższył Go wobec Siebie”¹⁰⁹ oraz „w rzeczywistości, wywyższenie wskazuje bez wątpienia, że Jezus został wywyższony jako żyjący”¹¹⁰. Natomiast tradycja pojęta bardzo szeroko przyjmuje raczej wywyższenie Jezusa po poprzedniej śmierci.

3. Powrót i śmierć

Chcąc rozważyć problem śmierci Jezusa cytuje się następujący tekst Koranu: „...pokój nade mną w dniu, kiedy się urodziłem, w dniu kiedy będę umierał, w dniu, kiedy będę wskrzeszony do życia”¹¹¹. Nie wiadomo o jaką śmierć chodzi: czy realną czy też nie? Gdyby wziąć pod uwagę inny werset, w którym użyta jest ta sama formuła, a która odnosi się do Jana Chrzciciela¹¹², można sądzić, iż Koran mówi o realnej śmierci Jezusa. Tradycja wiąże tę śmierć z powrotem Jezusa na ziemię. Są różne opowiadania mówiące o tym, iż Jezus gdy zstąpi na ziemię, ożeni się, będzie miał córkę, która umrze, a potem umrze sam Jezus¹¹³. Większość opowiadań mówi o tym, iż Jezus po swoim zstąpieniu na ziemię wyzna publicznie wiarę w jednego Boga Allaha i zostanie najgorliwszym muzułmaninem. W większości opowiadań odnajdujemy głęboką wiarę, że Jezus powróci i umrze na ziemi¹¹⁴.

---

¹⁰⁷ Michaud, jw., s. 67n.

¹⁰⁸ Tamże, s. 73.

¹⁰⁹ Tamże, s. 74.

¹¹⁰ Tamże, s. 189n.

¹¹¹ Sura XIX, 33.

¹¹² Por. Sura XIX, 15.

¹¹³ Por. Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 308.

¹¹⁴ Tamże.

4. Sąd ostateczny

Ostatnie wydarzenie z życia Jezusa, o jakim mówi Koran, to Sąd ostateczny zwany także w islamie Godziną. Znaczący tekst Świętej Księgi mówi: „On jest, zaprawdę, zwiastunem Godziny! Nie powątpiewajcie o niej i postępujcie za mną!”¹¹⁵. Wymieniony tekst nie jest jednoznaczny i zależy od przyjęcia arabskiego terminu: *alam* - zwiastun, znak lub *ilm* - wiedza. Zaimek „On” odnosi się prawdopodobnie do Koranu lub do posłannictwa. Jednak jeśli przyjmiemy, że jest to kontynuacja „dyskusji” o Jezusie, to zaimek ten odnosiłby się do Jezusa, którego drugie przyjście ma być „znakiem” godziny Sądu ostatecznego. Przyjmując te dwa terminy (*alam* i *ilm*) możemy wyróżnić dwie wersje tego fragmentu:

- On jest, zaprawdę, zwiastunem (znakiem) Godziny,
- On jest, zaprawdę, wiedzą Godziny¹¹⁶.

Pierwsza wersja, nazywająca Jezusa zwiastunem lub znakiem Godziny, wprowadza Go w ramy eschatologii muzułmańskiej. Wydarzenie sądu jest u muzułmanów do dziś związane z przyjściem Jezusa. „W dzień Sądu Jezus złoży świadectwo przeciw Żydom i chrześcijanom, którzy nie podjęli jego posłannictwa”¹¹⁷.

Druga wersja podkreśla, że wiedza o Godzinie zarezerwowana jest tylko Allahowi¹¹⁸. Wielu egzegetów zgadza się jednak, że jaka by nie była interpretacja - zawsze ma jeden sens. Jezus przez swe przepowiadanie był świadkiem nadejścia Sądu. On będzie znakiem tej Godziny, choć w czasie Sądu Allah sam będzie decydował i sądził. Jezus nie będzie Mu nawet asystował. „Zdanie tak mocne: ‘bo Bóg jest świadkiem wszystkiego’, liczne wersety powtarzają aż do końca Koranu. Bóg wie lepiej niż aniołowie, niż ich zapisy, niż wielka Księga, niż wszystkie świadectwa, co myśleli i robili ludzie”¹¹⁹.

W drugim rozdziale dokonaliśmy charakterystyki postaci Jezusa Chrystusa w ujęciu Koranu. Święta Księga rozpatruje życie Jezusa od momentu zwiastowania. Występują dwa opisy tegoż momentu, różniące się od

---

¹¹⁵ Sura XLIII, 61.

¹¹⁶ Michaud, jw., s. 49.

¹¹⁷ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 329.

¹¹⁸ W pewnym opowiadaniu tradycja podaje, że Mahomet spotyka się z Abrahamem, Mojżeszem i Jezusem. Jezus miał wtedy powiedzieć Mahometowi, iż o samym wydarzeniu wie tylko Allah i On może to ustalić.

¹¹⁹ Gaudefroy-Demombynes, jw., s. 330.

siebie, ale i uzupełniające. Oba są zgodne co do tego, że narodziny Jezusa były cudownym wydarzeniem a Maria była dziewicą. Jest także wiele interpretacji poczęcia Jezusa. Wśród egzegetów Koranu największą popularnością cieszy się ujęcie poczęcia Jezusa jako wynik boskiego dekretu. Święta Księga obdarzyła Jezusa sześcioma tytułami: Syn Maryi (a zatem nie Syn Boga), Mesjasz, Słowo, Sługa Boży oraz Wyśłannik i Prorok Boga. Według Koranu podstawową misją Jezusa było głoszenie Ewangelii. Koran nie przyjął faktu śmierci Jezusa, powołując się na to, iż śmierć poniósł jakiś sobowtór. Skoro Jezus nie umarł, nie można też mówić i o Jego zmartwychwstaniu. W interpretacji Koranu chodzi o zmartwychwstanie wszystkich ludzi na końcu czasów. Jezus powróci na ziemię i tutaj umrze. Nie będzie on jednak sędzią w czasie Sądu Ostatecznego, gdyż to należy tylko do Boga Allaha, lecz będzie oskarżał niewiernych chrześcijan, którzy zaprzepaścili drogę Jezusa.

Ks. Jerzy Lewandowski